

Бенефіс

ЯК ДУША, ЯК ПЕСНЯ...

Праект Тэатр пачынаецца з... лічбаў

Незвычайную статыстыку сабралі ў Гродзенскім абласным драматычным тэатры, каб даць сваім глядачам больш

уяўлення пра закуліснае жыццё, умоўна кажучы, ад гардэроба да крэсла ў глядзельнай зале.

Напрыклад, тут падлічылі і прадэманстравалі ў карцінках не толькі колькасць месцаў у вялікай і малой зале (665 і 216 адпаведна), але таксама 776 кручкоў у гардэробе вялікай залы, 3976 лямпачак на ўвесь пяціпавярховы будынак тэатра і 5387 разнастайных сцэнічных убораў, якія захоўваюцца ў касцюмернай.

На сёння ў трупі Гродзенскага драмтэатра заняты 42 акцёры, у тым ліку 10 сямейных пар, прычым цёплую кампанію беларусам складаюць выхадцы з Расіі, Украіны, Польшчы, Германіі і нават... Мадагаскара.

Квіткі на прадстаўленні тут каштуюць ад пяці рублёў на дзіцячы спектакль да 58 рублёў, калі гаворка ідзе пра самых-самых «зорных» гастралёраў. Дарэчы, на працягу мінулага года, 2018, у тэатры пабывала звыш 105 тысяч глядачоў — лічы, амаль трэцяя частка жыхароў абласнога цэнтры, і гэта на тысячы чалавек больш, чым пазалетаць.

Самы стары спектакль у рэпертуары тэатра — «Камедыя пра нешчаслівага селяніна, яго жонку Маланку, жыва Давіда і чорта, які страціў сэнс існавання» па п'есе Уладзіміра Рудава, — галоўны рэжысёр Генадзь Мушперт паставіў яшчэ ў 1995 годзе, і з таго часу яго сыгралі ўжо 350 разоў на родных падмостках, а з улікам гастролёў у іншых гарадах — дык больш за 400 разоў. А самай дарагой з усіх, расказалі ў тэатры, стала пастаноўка 2016 года — перакладзеная на беларускую мову трагікамедыя «Клеменс» паводле літоўскага драматурга Казіса Саі, на падрыхтоўку якой спатрэбілася выдаткаваць суму, эквівалентную 5800 доларам ЗША.

Вікторыя ЗАХАРАВА.

Сёння адзначае 80-годдзе народная артыстка Беларусі Таццяна Мархель. На сцэне Тэатра беларускай драматургіі, дзе актрыса служыць больш як 25 гадоў, з гэтай нагоды адбудзецца бенефіс, пра які сама Таццяна Рыгораўна сказала сцісла: «Няхай гэта будзе весела!»

Акцёры з роднай трупы, якія падрыхтавалі ў якасці падарунка адмысловы «капуснік», сябры і калегі з іншых тэатраў, афіцыйныя асобы і вядомыя дзеячы культуры, а таксама адданыя глядачы — усе яны стануць гасцямі і ўдзельнікамі юбілейнай імпрэзы «Таццянін дзень».

У творчай біяграфіі Таццяны Мархель работа ў тэатрах некалькіх краін — Гродзенскім і Магілёўскім абласных, Беларускам тэатры імя Якуба Коласа, Дзяржаўным тэатры для дзяцей і юнацтва Казахстана (Алматы), Тэатры-студыі кінаакцёра і Тэатры беларускай драматургіі ў Мінску, а таксама здымкі ў кіно — «Трэцяга не дадзена», «Кантрольная па спецыяльнасці», «Подых наваліцы», «Мяне завуць Арлекіна», «Плач перапёлкі», «Рыфмуецца з любоўю», «Сляды апосталаў»... У 1984 годзе атрымала званне заслужанай артысткі БССР, у 2004-м была адзначана медалём Францыска Скарыны,

у 2011-м — стала народнай артысткай Беларусі.

Далучаючыся да шматлікіх віншаванняў, «Звязда» прапануе прыгадаць разам некалькі яркіх і запамінальных роляў выдатнай актрысы.

«Сымон-музыка». У гэтай пастаноўцы на сцэне Коласаўскага тэатра ў Віцебску Таццяна Мархель упершыню раскрылася перад глядачамі не толькі як драматычная актрыса, але і як спявачка, збіральніца і захавальніца аўтэнтчных народных песень, мноства якіх яна чула ад сваёй маці ў роднай вёсцы Шпакоўшчына, што ў Смалевіцкім раёне Мінскай вобласці. Таксама народныя песні ў выкананні актрысы гучаць у спектаклі «Чарнобыльская малітва», — а часам Таццяна Рыгораўна выконвала іх у асобных музычных праграмах і шмат разоў прадстаўляла Беларусь на міжнародных фальклорных фестывалях

у Вільнюсе, Маскве, Таліне, Адэсе, у гарадах Польшчы, ЗША і іншых краін.

«Трэцяга не дадзена». 1980 год, адна з першых роляў актрысы ў кіно. У двухсерыйнай драме рэжысёра Ігара Дабралюбава, заснаванай на рэальных фактах з біяграфіі героя Грамадзянскай і Другой сусветнай войнаў Васіля Каржа, Таццяна Мархель сыграла Алімпу — а народныя песні ў яе выкананні, якія выпадкова пачуў рэжысёр Віктар Тураў, увайшлі таксама ў фільм «Людзі на балоце».

«Жанчыны Бергмана». Іграючы сваю Інгрыд у пастаноўцы Валерыя Анісенкі, актрыса на працягу ўсяго спектакля... маўчала на сцэне. Але рабіла гэта так пераканаўча і таленавіта, што атрымала прыз за найлепшую жаночую ролю адразу на некалькіх тэатральных фестывалях запар — у Бабруйску, Бранску, Маскве і Ялце.

«Тры Жызэлі». У драматычным спектаклі паводле п'есы Андрэя Курэйчыка ў актрысы — роля Восеньскай Жызэлі, ураджэнкі Францыі Жызэль Купэс, якая пражыла ўжо досыць доўгі век далёка ад радзімы, у беларускай вёсачцы, перажыла здрадніцтва тырана-мужа і пры тым захавала веру ў лепшае, здольнасць радавацца таму, што адбываецца тут і цяпер.

«Беларусь. Дыдактыка». Спектакль, які з'явіўся ў рэпертуары РТБД у канцы 2017-га, — па сутнасці, гэта маналог пад музыку, у якім развагі пра жаночы лёс пераплеценыя з урыўкамі з класічнай беларускай літаратуры, фальклорнымі матывамі, пошукам свайго месца ў свеце. Што цікава, спачатку п'еса была напісаная паводле інтэрв'ю з самай Таццянай Мархель і ўтрымлівала многа біяграфічных момантаў, але актрыса так і не рашылася вынесці іх на публіку.

На сёння Таццяна Мархель занятая ў пяці пастаноўках Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі, таксама працягвае здымацца ў кіно — напрыклад, кароткаметражная стужка «Возера радасці» (паводле рамана Віктара Марціновіча) з яе ўдзелам нядаўна трапіла ў праграму міжнароднага кінафестывалю ў Клермон-Феране, што пройдзе ў пачатку лютага.

Вікторыя ЗАХАРАВА. Фота з архіва тэатра.

Прэм'ера

ПА КІМ ГУЧЫЦЬ ПАЛАНЭЗ

Тэатр беларускай драматургіі прадставіў новую версію «Мудрамера»

Знакамітую сатырычную камедыю Мікалая Матукоўскага неаднаразова ставілі ў тэатрах, рабілі пастаноўкі на радыё і нават знялі ў 1988 годзе, у часы татальнай галоснасці, на «Беларусьфільме» двухсерыйны фільм. Але, відаць, маюць рацыю тыя, хто сцвярджае, што аб'ём розуму на планеце — велічыня пастаянная, а насельніцтва імкліва расце... Словам, актуальнасці п'есы не згубіла і сёння, што і пацвердзіў рэжысёр Аляксандр Гарцуеў, які прадставіў у РТБД на суд глядачоў яе сучаснае прычтанне.

Фабула засталася нязменная: вынаходнік-самавучка Мурашка прапануе запусціць у масавую вытворчасць апарат пад назвай «дурамер», які вымярае ўзровень чалавечага інтэлекту па шкале ад «ПД» (поўны дурань) да «Г» (геній), прычым кожны паказчык суправаджаецца адпаведнай класічнай мелодыяй: «Танец маленькіх лебедзяў» для звычайнага чалавека, паланэз «Развітанне з радзімай» Агінскага для дурня, «Ода «Да радасці» Бетхове — для генія. У Міністэрстве ўзгадненняў, куды звярнуўся вынаходнік, яму перадусім раіць змяніць назву прылады на «мудрамер» і вымяраць не дурасць, а мудрасць — ці яе адсутнасць. У працэсе выпрабавання прыбора пералічваюцца самыя неверагодныя аргументы «за» і «супраць», адбываецца мноства размоў і падзей, сумных і смешных, але завяр-

шаецца справа цалкам лагічна: бяздушная бюракратычная машына праглынае Мурашку і перажоўвае разам з косткамі.

Зала Тэатра беларускай драматургіі досыць камерная, таму спачатку адчуваеш сябе няўпэўнена побач з празмерна вялікім настольным календаром, асадак і селектарам. Зрэшты, паступова ўсё становіцца на свае месцы — гэтыя рэчы больш чым дэкарацыі: яны паўнапраўныя (а часам нават галоўныя) дзеючыя асобы спектакля. Што, праўда, ніколі не перашкаджае праявіць сябе ўсім астатнім героям — а ў пастаноўцы занята цэлае сузор'е вядомых акцёраў: Андрэй Дабравольскі, Ілья Ясініскі, Людміла Сідаркевіч, Валянцін Салаўёў, Таццяна Мархель ды іншыя. Максім Панімятчанка проста бліскуча спраўляецца з роляй вынаходніка-прайдзісвета Залівакі — здаецца, яшчэ крыху, і ўся зала ў адзіным парыве следам

за ім раскіне рукі і будзе паўтараць «Куд-куд-куды... Куд-куд-куды...», як няшчасныя нясушкі, з дапамогай якіх Залівака плануе заваліць усю краіну, увесць свет курынымі яйкамі. На кантрасце ўраўнаважвае гэту эксцэнтрыку бабуля ў выкананні Таццяны Мархель: народная артыстка дае той глыток свежага паветра, без якога ў гіпербалізаваных вобразах персанажаў задыхаюцца не толькі глядачы, але, здаецца, і самі акцёры. Цікава, колькі людзей у зале пасля ціхага маналогу бабулі Загуменнай «У мяне дзеці вельмі харошыя! Толькі вельмі занятыя...» адкладзе свае важныя справы, каб зрабіць паўзу і патэлефанаваць бацькам? Мабыць, сакрэт у тым, што юбілярка — якраз сёння Таццяна Рыгораўна адзначае 80-годдзе — ніколі не пераігравае, незалежна ад памеру ролі і колькасці рэплік, увасабляе штосьці сапраўднае і глыбокае, — нездарма ж многія

рэжысёры бачылі і падкрэслівалі яе «сапраўдную беларускасць».

...Можна спрачацца, ці не варта было зрабіць пастаноўку больш дынамічнай, з улікам таго, што частка персанажаў п'есы, нахштальт мадэляў фабрыкі адзення і тэлефаністак, выведзеная па-за рамкі падзей наогул. Прынамсі на перадпаказе глядачы абмяркоўвалі, што гадзіна танцаў з бубнамі вакол магчымай карысці ці шкоды апарата — гэта зашмат, так і на іспыты часу не застаецца. Але рэжысёр, доўга заціскаючы пружыну глядацкага чакання, зрабіў так, што «Мудрамер» глядзіца на адным дыханні: тут і экшн, і эмацыянальна выразныя

акцёрскія эпізоды, і кранальныя моманты, і ўмела расставленыя акцэнтны, на якіх публіка мусіць смяяцца (і яна такі сапраўды шмат смяецца). Але галоўнае — камедыя пры амаль даслоўным перакладзе не пахне нафтавінам і не ператвараецца ў фарс, бо ўтрымлівае не толькі мноства зразумелых сучаснікам намёкаў, але і падтэкст. І ён значна глыбейшы, чым супрацьстаянне асобнага генія і бюракратычнай сістэмы, чым прабіўнае спалучэнне дурасці і нахабства, што дазваляе адваіваць вельмі прыстойнае месца пад сонцам, чым ідэйная бездапаможнасць офісна-планктоннага «нармальнага чалавека». Бо мала ведаць межы нормы — трэба яшчэ задумацца, як быць з тымі людзьмі, хто ў гэтыя межы не ўпісваецца, і што рабіць, калі гэты чалавек — ты сам?... «Мудрамер» такую прастору для роздуму дае.

Вікторыя ЦЕЛЯШУК. Фота аўтара.

